

Szerkesztőség kiadó-
hivatal és nyomda

Uj-Kolozsvár, St. Baron
utca, (Brassai-utca) 10

Telefon: Szerkesztőség
Kiadóhivatal — 977
N. Sz. — 558

Kéziratok kizárólag
szerkesztőséghez
küldendők. Kéziratokat
nem adjuk vissza.

UJ KELET

Dr. Róbert

Budapest

LITIKAI NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK
Romániában

Egész évre — — 850
Félévre — — 460
Negyedévre — — 240
Egy hónapra — 85
Egy szám ára pályaud-
varon és vidéken is 4 le
Bukarestben — 5.—

Csehszlovákiában

Egy hónapra — ck 35.—
Egy szám — 1'50

1925 augusztus 26 Szerda

Uj-Kolozsvár * VIII. évfolyam * 196 szám

5685. Elul 6

A cionista végrehajtóbizottság beszámolója

Louis Lipsky jelentése a mozgalom helyzetéről a különböző államokban, viszonyokról a Népszövetséghez, a különböző kormányokhoz és a Jewish Agencyről. Felolvasták Duca román külügyminiszter levelét Szokolovhoz. A cionista nők, a cionista diákok, a héber tanítók és az oroszországi cionisták konferenciájának részletes lefolyása

Lezajlott a kongresszus általános vitája

— A Uj Kelet kiküldött munkatársának távirati jelentése —

Bécs, augusztus 25. A kongresszus nyilvános ülései tulajdonképpen a tegnapi nappal már lezárultak. Az előadói jelentések sorra elhargzottak és az általános vita lezajlott. Az utóbbi napok üléseivel párhuzamosan a különböző bizottságok is permanenciában voltak. A mai keddi ülésen ezek a bizottságok terjesztették elő tárgyalásuk anyagát. Különös alaposan tárgyalták meg a mezőgazdasági és ipari kolonizáció kérdéseit, valamint a bevándorlás növelésének lehetőségeit. Az egyes bizottságok a legtárgyalagosabban vizsgálták a szőnyegen levő kérdéseket és teljes elfogulatlansággal néztek szembe az adott helyzettel. Figyelembe vettek minden számbajöhető körülményt és úgy dolgozták ki javaslatukat, hogy azokat a gyakorlatban végre is lehessen hajtani. Az egyes bizottsági jelentéseket vita követi, amely előreláthatólag a délutáni, sőt a holnapi és holnaputáni ülésre is áthúzódik. Az ülések iránt még mindig változatlan az érdeklődés. A delegátusok közül nem hiányzik senki és a kártyák most is tömve vannak. A nagy lapok kiküldöttjei a kongresszus végéig maradnak. Az ülések zavartalansága most már véglegesen biztosítottnak látszik. Bécs külső képe is teljesen nyugodt. Esténként különböző mitegek és ünnepi előadások teszik változatossá a kongresszus programját.

Bécs, augusztus 25. A ma délelőtti ülésen dr. Kahan Niszon magyarországi delegátus rámutatott arra, hogy Oroszország mellett Magyarország az egyetlen állam, ahol a cionizmus hivatalosan tilos. Ez az állapot arra vezethető vissza, hogy az ugynevezett hivatalos magyar zsidóság mindannyiszor közbelépett, amikor a cionista organizáció alapszabályainak engedélyezéséről volt szó. Meggyőződése szerint a helyzet változása okvetlenül be fog következni. Magyarországon közel félmillió zsidó él, akik kulturálisan politikailag magas színvonalon állanak. Erről a nagy tömegről nem szabad a cionizmusnak lemondani. A javaslat jelei mind sűrűbben mutatkoznak, a hivatalos magyar zsidóság vezetői, így elsősorban Vázsonyi Vilmos, kinyilatkoztatták, hogy az egész zsidóságnak kötelessége a Palesztina-munkában való részvétel.

Bécs, augusztus 25. Röviden jelentettük, hogy a hétfő délelőtti ülésen Louis Lipsky részletes beszámolót tartott a cionista organizációról. Felsorolta azokat az államokat, amelyekben cionista szervezetek működnek, majd rátért azokra a kiküldetésekre, amelyek a cionista szervezetek fejlesztését szolgálták az elmúlt két évben. Dr. Weizmann ebből a célból Amerikát, Palesztinát, Németországot, Csehszlovákiát, Ausztriát, Franciaországot és Olaszországot látogatta meg, míg Nachum Szokolov Hollandiában, Romániában, Lengyelországban tett nagyobb utat. Josef Cowen hosszabb időt töltött Belgiumban és Hollandiában, Louis Lipsky az angol szervezeteket kereste fel, dr. Henz Kohn Luxemburgban, Elzász-Lotharingiában és Svájcban végzett propagandát, dr. Robert Weitsch Csehszlovákiát látogatta meg, dr. Hantke pedig a bukovinai, galíciai, litvániai zsidóságot szervezte meg.

A londoni exekutív munkája

A különböző cionista összejövetelek sorából megemlíttük a wiesbadeni német cionista kongresszust, amelyen a világszervezet képviselőiben Weizmann és a kovácsi konferenciát, amelyen dr. Hantke jelent meg. A danzigi chalucmiting J. Sprinck és dr. Kohn képviselték a világszervezetet. Az erdélyi cionisták Nagyváradon megtartott kongresszusán dr. Adolf Friedemann jelent meg, míg a lengyel cionisták varsói konferenciáján Israel Cohen vett részt. Jeruzsálem és London között rendkívül élénk volt az összeköttetés. A jeruzsálemi cionista végrehajtóbizottság tagjai közül többen töltöttek hosszabb időt az angol fővárosban, ahol a politikai cionizmus problémáit tanulmányozták, viszont a londoni világszervezet kebeléből származóan utaztak hosszabb tartózkodásra Palesztinába. Néhány érdekes vendége is volt az elmúlt két évben a londoni cionista világszervezetnek. Ott járt többek között Jakob Schneider, a braziliai cionista szervezet elnöke, B. Gordon, a délafrikai cionista szervezet alelnöke és J. Thurz, a marokkói cionista szervezet elnöke.

A világszervezet az utolsó két év alatt kilencvenhat körlevelet bocsátott ki héber, angol, német és francia nyelven. Ezek a körlevelek kivétel nélkül a szervezet további kiépítésére

vonatkoztak. A szervezet hivatalos héber lapja, a „Haolam“ Londonba költözött át, ahol egy angol nyelvű lap, a „The New Judea“ is megindult.

A politikai helyzet

Lipsky ezután rátért a politikai helyzet ismertetésére. Megemlíttük, hogy az elmúlt kongresszus óta kétféle volt angol kormányváltás. A konzervatív Baldwin kormány 1923. novemberben Ramsay Macdonald szocialista kormányának adta át helyét, hogy 1924. októberében visszatérjen. Ugy a Baldwin-kormány, mint Macdonald megerősítették a Balfour-deklarációt. Amery gyarmatügyi miniszter pedig ez év április 24-én jelentette ki egy arab deputációnak, hogy Anglia szilárdan kitart a Balfour-deklaráció mellett és ne is várják, hogy annak értelmezésében bármilyen változás következzen be. Néhány nap múlva, április 29-én, a londoni Keren Hajjeszód-bizottság estélyt adott, amelyen Ormsby-Gore külügyi államtitkár biztosította a cionistákat arról, hogy az angol kormány végre fogja hajtani a mandátumot.

Lipsky a továbbiakban a kormányzóváltást ecsetelte. Sajnálatának adott kifejezést arról, hogy Herbert Samuel, ez a kitűnő államférfi, akinek sikerült az arabokkal teljes harmóniát teremteni, eltávozott az ország éléről. Ugyancsak sajnálattal nélkülözik sir Gilbert Clayton államtitkárt, aki különösen az angol zsidó ezredek bizalmát bírta nagy mértékben. Herbert Samuel utódjává lord Plumert, Malta volt kormányzóját nevezték ki, aki egy régi és kiváló közigazgatási ember. Lord Plumer június 24-én fogadta dr. Weizmann, aki részletesen tájékoztatta őt a jelenlegi palesztinai helyzetről. Sir Gilbert Claytont Északpalesztina kormányzóval, Symes ezredessel helyettesítették.

Az immigrációs rendelet

Ami az angol kormányhoz való viszonyt illeti, Lipsky bejelentette, hogy hónapok óta beható tárgyalások folynak a bevándorlási törvény megváltoztatásáról. Ebben a pillanatban a bevándorlást tulajdonképpen az 1925. június 15-én kiadott immigrációs rendelet szabályozza, amely minden esetre szabad mozgást enged ezen a téren. Az állampolgársági tör-

vény rövidesen életbe lép. Az angol kormánynak az a szándéka, hogy a Palesztinába bevándorolt zsidók nyugodt letelepedését és elhelyezkedését az állampolgársági jogokkal is biztosítja.

Románia rokonszerve a cionizmus iránt

A cionista világszervezetnek a Népszövetséghez való viszonya az utóbbi évek folyamán sokkal szívélyesebb lett. A cionista szervezet egy külön népszövetségi irodát tart fenn Genfben, a Rue 31 Decembre 5. szám alatt. Ez az iroda, amelyet dr. Viktor Jakobsohn és Jean de Menasce vezet, havonta ad ki buletint a cionista mozgalom fontosabb eseményeiről. A francia kormányhoz való viszonyokról Lipsky megemlíttük, hogy ma már a legtöbb francia politikus a cionizmus mellé állt. Így barátaink közé tartoznak Herriot, Painlevé, Cambon, Leon Blum, de Monzie, Albert Thomas, Fernand Corcos és Charles Gide. Olaszországban a cionista érdekek fölött Dante Lattes főrabbi örködik. Románia részéről maga Ferdinand király, Bratianu miniszterelnök és Duca külügyminiszter, akik annak idején Szokolovot kihallgatáson fogadták, adtak kifejezést a cionizmus iránt érzett meleg rokonszenvüknek. Szokolov egyébként 1925 január negyediki kelettel ennek bizonyosságára a következő levelet kapta Duca külügyminisztertől:

Igen tisztelt urunk!

Annak a reményünknek adunk kifejezést, hogy a palesztinai zsidó nemzeti otthon felépítése érdekében végzendő munkáját kedvező körülmények között lesz alkalma folytatni Romániában. Ennek az otthonnak a felépítése igazi emberséges cselekedet, amelyhez Románia, mint a Népszövetség tagja, teljes erejével hozzájárulni kíván. Semmi akadályt nem látjuk annak, hogy Románia zsidó polgárai a Palesztina-munkából kivegyék részüket. Ismételtlen biztosítjuk Önt, hogy kormányunk úgy a jelenben, mint a jövőben a legnagyobb készséggel áll a cionista mozgalom rendelkezésére.

Duca külügyminiszter

Szokolov lengyelországi útja

Lengyelországot 1925 júniusában kereste fel Szokolov, aki előtt Skrzynski külügyi-

sztus 25
SZET
yel
epig, kedden
ató-ága bér-
pő: a pre-
dott, az A)
szereződött.
szári a bé-
n, kedden,
ez első bér-
s jövő heti
kérdés c. új-
yamban tert-
fogják szep-
scu-álódás-
i meglehető.
y estére ter-
zdi ney Ki.
yübbad fogja
sodik napon
ok Holéczy
st lezárított
vasárnap este
rausz-operette
yrásárban lép
sán Pintér
Király-estékre
Rendes hely-
kül válthatók
sora
veudéjgáták-
s, Pintér Bőske
térés iskolája.
316)
iskolája (2-ol-
Ujdonság 6-od-
zatszám 319]
hő (Király Ernő
i felépítésével,
ácia (Neményi,
sokét helyárak-
Király Ernő ven-
akkal. Sorozat-
3 (Király Ernő
felépítésével, so-
gátékkal. Pin-
épésével. Soro-
zógóban
rai kezdettel.
Hétfő, kedd és
60 ik születés-
adást tart, me-
első látogatása
b. A film első
: D.n Quichotte
ka). 5 nagy fel-
a.
erda, augusztus
mentális dráma,
án. Főszerepben
Carlos. Dráma
ly. Főszerepben
erda, aug. 25 és
a 5 felv. Oktató
zsló. Titkosztos
lv. Főszerepben
emű célokra
ben beszerezhető
a Izsó
soara
raian No
ár átköltözött
6 sz. alá
Ó-féle gyógy-
lyiségébe.

niszter a Ducához hasonló nyilatkozatot tett. Magyarország 1925 márciusában Izrael Cohen látogatta meg és Bethlen miniszterelnök itt is hangsúlyozta, hogy a cionista szervezet magyarországi működése ellen elvi kifogása nincsen, de minthogy a magyarországi zsidó hitközségek vezetői maguk zárkoznak el ettől a mozgalomtól, a szervezet hivatalos működését nem engedélyezheti. E kijelentés óta azonban a magyarországi hitközségek álláspontja is megváltozott és a budapesti cionista szervezet néhány nappal ezelőtt már meg is kezdte működését. Németország, Ausztria, Csehszlovákia kormányaihoz való viszonyunk szintén a legteljesebb mértékben kielégítő.

A Jewish Agency

Lipsky ezután a Jewish Agencyről referált. Tudvalevő, hogy a XIII. cionista kongresszuson, amely ezelőtt két évvel zajlott le, elhatározták, hogy a hathatósabb építési munka érdekében olyanokat is bevonnak a cionista mozgalomba, akik csupán szimpatizálnak vele és akik elsősorban is magánvállalkozások által vennék részt az országépítésben. 1925 február 17-én egy konferencia ült össze Newyorkban, amelyen dr. Weizmann is jelen volt. Ez a konferencia megisméltődött 1925 március elsején és mindkét ízben azokat a lehetőségeket tanulmányozta, amelyeknek alapján az Egyesült-Allamok zsidósága a Jewish Agencybe beléphet. Minthogy Weizmannnak, aki a második konferencián is részt vett, hirtelen vissza kellett térnie Londonba, a tanácskozást helyette Mr. Marshall és Mr. Stein folytatták le, akik 1925 június 27-ére az amerikai zsidóság tizennegy megbízottját hívták meg újabb tárgyalásra. Ez a tárgyalás meg is történt és a meghívottak közül tizenegyen késznek nyilatkoztak arra, hogy Palesztina ujjáépítésében résztvegyenek. Ebben a pillanatban az amerikai cionista szervezet egy listán dolgozik, amelyben mindazok az amerikai zsidók, akik bármilyen formában támogatják a cionizmust, szerepelnek. Tárgyalások indultak meg az Agency kibővítéséről Angliában is, ahol az Anglo-Jewish Assotiation tapogatózik a nemcionista zsidók között. Ugyancsak kísérletek folynak az Agency kibővítésével Németországban, Hollandiában és Kanaadában.

Az oroszországi cionista üldözések

Javaslatok és jelentések, statisztikák és brosurák egész légiója cirkál a kongresszusi tagok és a vendégek között, nincs idő részletesen felolvasni őket és csak azok olvassák behatóan, akiket mint bizottsági tagokat közelebbről érdekelnek ezek a dolgok. Mégis vannak közöttük olyan irások, amikre felfigyel az ember és ezek között itt van az oroszországi cionista ifjúság egyesült szervezetének brosurája, amely megkapó színekkel eseteli azokat az üldözéseket, amikre a cionista ifjúság a közelmúltban és mostanában ki van téve a szovjetek országában.

Oroszországban 1924. elején a már régebben fennálló Hechaver, Histadruth és Kadima cionista egyesületek egy szövetségbe tömörültek. E tömörülést voltaképpen az orosz forradalom idézte elő, amely megsemmisítette az osztálykülönbségeket és követelte, hogy minden polgári közület adja át helyét a munkásszervezeteknek. A szovjeteknek semmi kifogásuk nem lehetett ugyan a cionisták polgáriassága ellen, mégis üldözni kezdték őket és pedig az antantbarátság címén. Az üldözés még szorosabbá tette a cionisták közötti baráti és bajtársi viszonyt. Ma körülbelül hétezer tagot számlál a cionista ifjúsági szervezet, melynek tagjai 16-24 éves fiatal emberek. Főtelevésük a héber nyelv megtanulása.

A füzet külön fejezetet szán az üldözések történetének. Szisztematikusan 1922. szeptemberében kezdődtek az üldözések és pedig Ukrajnában. Letartóztattak egészen fiatalokat, szinte gyermekkorban lévőket Kiewben és Lublinban. 1923-ban tartották az első tárgyalást a Kadima tagjai ellen, amely azzal végződött, hogy a szervezet egyik tagját egyévi kényszer-munkára ítélték. 1923. márciusában Moszkvában tartották meg a Hechaver elleni tárgyalást, melynek során a végrehajtó bizottság két tagját száműzetésre ítélték. Tavaszán újra tömeges letartóztatásokat ejtettek meg közöttük, ugyanezen év őszén pedig egy olyan üldözés indult meg, amelynek során nem kevesebb, mint háromezer cionistát vetettek börtönbe. Ezek között több száz volt fiatalok. 1924. októbe-

reben Odessza ifjúsági szervezetei nagy tüntetést rendeztek a letartóztatottak kiszabadítása érdekében. A rendőrség azonban széjjelverte a tüntetőket és harminc résztvevőt letartóztatott. 1915. elején az üldözések még inkább fokozódtak. Egy egyszerű feljelentés elég volt ahhoz, hogy valaki ellen eljárást indítsanak. A legutolsó letartóztatások június 3-án voltak Moszkvában, ahol negyvenegy személyt tartóztattak le.

Az orosz cionisták konferenciája

Az elmúlt pénteken az orosz cionisták az akadémiai gimnázium termeiben tartották meg konferenciájukat, melyre a kongresszus legjobbjai is eljöttek. Ott láttuk M. Uschischkint, Leo Motz-kint, Jabotinskyt, dr. B. Jakobsoht, Neiditscht, Levitét, Hindest és másokat. A konferenciát Schechet nyitotta meg, a Hechaver elnöke. Az elnökségbe beválasztották dr. Rosenbaum volt minisztert, dr. Brutzkus tanárt és Fischert. A szónokok majdnem kivétel nélkül felpanaszolták az oroszországi üldözéseket, amelyeket nemcsak a szovjet foganatosít, hanem a kommunista párt zsidó szekciója is.

A héber tanítók első világkonferenciája

A héber tanítók első világkonferenciája iránt nagy érdeklődés mutatkozott. A konferencia referátumát A. Arnon professzor terjesztette elő és ismertette a héber tanítók világszövetségének feladatait. Rámutatott arra a szomorú tényre, hogy az Erec Jiszráél ujjáépítésében részesedő erők közül éppen a tanítók azok, akik a héber nyelv és zsidó nevelésügy fejlesztése terén nem részesülnek megfelelő támogatásban. A szövetség, amelynek hivatása, hogy szerves kapcsa legyen a galutban és Erec Jiszráélben élő héber tanítóknak, véget fog vetni ennek az állapotnak. Kölcsonösen segítenie kell egymást a külföldi és Erec Jiszráél-beli tanítóknak, a barátságot pedig ki kell mélyíteni tanulmányutakkal, kurzusokkal, könyvek kiadásával és egy folyóirat megindítása által.

Asarjahu, a palesztinai cionista exekutive nevelésügyi osztályának vezetője, betérjesztette jelentését a palesztinai iskolaügy mai állásáról. Erec Jiszráélben ma huszezer gyermek jár iskolába, ezek közül hatvankét százalék a cio-

A cionista nők világszervezetének kongresszusa

Tegnap délután nyitották meg a cionista nők világszervezetének harmadik kongresszusát. A megnyitó beszédet Romana Goodman (London) tartotta. Kifejtette, hogy a cionista nők kongresszusa része a cionista világszervezetnek és azért gyülekeztek, hogy egyfelől az elmúlt két évben teljesített munkáról adjanak áttekinthető jelentést, másfelől, hogy megállapítsák a további fejlődés irányelveit. Főcél azonban a zsidó nőknek a Palesztina ujjáépítésében való közreműködése marad. A fiatal cionista nőszervezet eddig körülbelül 24 ezer fontsterlinget gyűjtött és ezt az összeget a palesztinai ujjáépítés céljaira fordította. Az adományok javarésze a brit birodalom országaiban folyt be. Annak a reményének adott kifejezést, hogy sikerülni fog az összes nő-szervezeteket egy nagy szövetségben egyesíteni. Ismertette az amerikai Hadasszát, azt a hatalmas zsidó női szervezetet, amellyel a cionista nők világszervezete állandó összeköttetésben van.

— A gyermekek jóléti ügye, a házimunkára való nevelés és a mezőgazdasági nevelésügy képezi főfeladatait a mi szervezetünknek — mondotta Romana Goodman — Palesztinában való tartózkodásom idején, néhány hónappal ezelőtt, magam tapasztalhattam munkánk eredményét. Kritikai szemmel néztem e munkát és megállapíthatom, hogy a legjobb uton vagyunk ahhoz, hogy feladataink megoldódjanak. Különösen Nahal mezőgazdasági iskolája olyan közszükséglet, amelyről nem mondhatunk le. Nem csinálunk politikát, azonban ehelyütt ki kell jelentenem, hogy mi a palesztinai asszonyokat teljesjogu polgárokként tekintjük annál is inkább, miuthogy az asszonyok a zsidó nemzeti otthonban nemcsak karitatív jellegű munkát végeznek, hanem szociális feladatokat oldanak meg.

Chaim Weizmann szólalt fel ezután nagy tetszés közepette. — Jó lélekkel jelenthetem ki — ugymond — hogy a szervezet minden munkáját csodálkozással kísérem. Csak rá akarok mutatni Nahal iskolájának működésére, mely nélkül alig lehet elképzelni Palesztina

nista szervezet iskoláiba, két százalék pedig a Vaad Hatarbut és a munkásszervezetek iskoláiba. A fennmaradó harminchat százalék más különböző iskolákba jár. Az elemi iskola nyolcosztályu. Felsőbb kiképzés céljaira egy négyosztályu középiskola csatlakozik hozzá. Ezenfelül kereskedelmi iskolák és tanítóképzők képvisítik az üzleti és pedagógiai pályákra a fiatalokat.

Lipschitz a mizrachi iskolák és a palesztinai óvodákról tartott előadást.

A kongresszus ma délutáni ülésén Csehszlovákia részéről dr. Rufeisen beszélt. Kijelentette, hogy a csehszlovákiai cionista szervezet behatóan foglalkozott a kongresszuson napirendre kerülő kérdésekkel.

Csehszlovákia cionistái nevében bizalmát fejezi ki az executive politikájával szemben.

Nem hiszük — mondja a szónok — hogy a cionizmushoz vezető ut a revizionizmuson, protekcionizmuson, vagy legionizmuson keresztül vezet. Hiszük azt, hogy népünk teremtő életerejének állandóan előrehaladó sikere egy gazdasági, mint a művelődési területen lehetővé fogja tenni az exekutívoknak, hogy a mandátum alapján támasztható követeléseinknek mindig a kellő súlyt adja. Az Agency kérdésében ragaszkodik ahhoz, hogy már a világszövetség összehívása előtt lépések történjenek arra nézve, hogy a világ valamennyi zsidói, akik a palesztinai haza felépítésénél segítségül akarnak lenni, együttműködésre és közös felelősség vállalására szólíttassanak fel. Nem akarjuk, hogy felmentsenek bennünket valamely kötelezettség alól, amelyet a mandátum vállalásával magunkra vettünk. Nemzeti eszközök és támogatás csak olyan telepítési célok számára lehet kapni, amelyek nem ellenkeznek a nemzetiség elveivel és amelyek minden kizsákmányolást kizárnak. Azt kívánja, hogy léptessenek életbe egy olyan szervezetet, amely az egész telepítési tevékenységet központból teljes felelősség mellett vezeti. A megfelelő bizottságoknak erre vonatkozólag konkrét javaslatokat fogunk tenni. Ugyancsak állást fogunk foglalni a kölcsön kérdéseire nézve is. Olyan irányban fogunk hatni, hogy vajjon nem lehetne-e a jelzőlogi biztosítások alapján a szükséges kölcsönt elhelyezni.

ujjáépítését. Megelégedéssel látom, hogy a szervezet nem politikál és nagyon szeretném, ha a cionista mozgalomunk más szervezetei is hasonlóképpen távol tartaná magát a politikálástól.

Nachum Szokolov a kongresszus nevében üdvözölte a cionista nők világszervezetének konferenciáját, amelynek korszakos jelentőségét tulajdonított.

Dr. Chajes, Uschischkin és Warburg tanár beszédei után Kiss Henriette Szold, mint a Hadassza elnöknője, dr. Lövenherz, a bécsi zsidó hitközség képviselője, Patak Erna asszony pedig az osztrák cionista nőszervezetek nevében üdvözölte a zsidó nők kongresszusát. Ezután felolvasták az üdvözlő táviratokat, amelyek között ott voltak dr. Hainisch, az osztrák köztársaság elnökének és anyjának távirata, továbbá Ramek kancelláré, dr. Ehrmann, a Bné Berit páholy nagymestere, Róza Herz asszonyé, Nagybritannia főhercegnéjének feleségéé, és igen sok nagy zsidó női szervezet vezetőjéé is.

A cionista diákok világszervezetének kongresszusa

A III. cionista diák világszervezetét szintén egyidőben tartották meg. Dr. Karpeles a diákszékel és a diákbélyeg bevezetését javasolta. A befolyó összegek ötven százalékát arra kellene fordítani, hogy a zsidó diákság erősebb kontaktusba lépessen a palesztinai tudományos körökkel, tanulmányutakat tehessenek Palesztinába, viszont a palesztinai diákok európai útját könnyítsék meg. A fennmaradó összegből palesztinai diákokthont kellene létesíteni és egyben elősegíteni lehetne a könyvtári akciót.

Himmelfarb (Varsó) szerint a cionista diákok világszövetségének egy olyan intézményt kellene létesíteni, amely megkönnyíti az akadémiai ifjúság pályaválasztását és elhelyezkedését.

Grynstejn (Varsó) követeli, hogy a héber egyetlen való tanulás körül már most adassanak garanciák a teljes tanszabadságra és a

protekción rendszer
Johan Kiwe (B
nuló zsidó ifjak ve
Dr. Lazarovits
választásokat. Elnö

Bécs, augusztus
raszán reggeliztün
Cionista Világszerv
Az alapítandó erde
gyaltunk. A hotel
lány lépett ki.

— Hová messz
dr. Halpern — fé
beszélni a kongres
lenned.

Hamarosan be
sietünk a Konzer
folyókon már má
emberek és fiatal
ték egymással a n
jelenik a kongress
maga az, hogy Ja
ményszámba megy
hidegen hagyja ug
nizmus nem veszi
a fiatal emberek é
arcát az izgalom p
szélnék. És most
Mit fog mondani
hőse, a nagy emig
ból, azután a cion
Hogyan fog megje
széke, a kongressz
vel ezelőtt háttat f
és erélytelennék b

A folyók kú
rembe. Még az ün
mutatkozott ilyen
cióéhes publikum
kellett várnia, am
játékát. Tíz órára
beszéde, de már t
kor a szószerke lé
mas szónok beszé
voltából telt házi
megjelennek az er
jai, az Actionscom
len üres hely. A
golódik, Jean Fis
noka sietve befej
Rabbi Mayer Ber

— Das Wort
tinsky.

Egy pillanatra
pergőtűszerűen
tinsky megjelen
hatalmas termet.
kettő kivételével
hallgatóság, a páh
és dübörögnek. A
nek az ellen, hog
tárisan beleavatko
mire az elnök cse
a közönség nem
ugy a hallgatóság
sekről. Az elnöki
használt, Jabotins
hányszor ismétlőd
sőt a közönség lel
részére is átragadt
mindvégig hideg.

Jabotinsky áll
elül a zaj. Az alal
tusai kemények, é
ccunyanak mondi
kás, férfias. Széle
idegesen megránd
ják borotvált arc
edik kongresszus
egész megjelenése
Csak a szemek a
masan, de mégis
szemüvegein azon
eltakarja a szemek
vad kifejezést ölt.

Jabotinsky lá
minden teátrális

protekción rendszer megszüntetésére.

Johan Kiwe (Bécs) az Oroszországban tanuló zsidó ifjak védelme érdekében emelt szót. Dr. Lazarovits beszéde után megejtették a választásokat. Elnökül újra Kurt Offenberget

Az emigráns hazatért

Bécs, augusztus 22. A Cafe Imperial teraszán reggeliztünk dr. Georg Halpern-nel, a Cionista Világszervezet „pénzügyminiszterével”. Az alapítandó erdélyi Palesztina-bankról tárgyaltunk. A hotel kapuján csinosarcu fiatal lány lépett ki.

— Hová méssz kislányom — kiáltott utána dr. Halpern — félóra múlva Jabotinszky fog beszélni a kongresszuson, okvetlenül ott kell lenned.

Hamarosan befejeztük tárgyalásainkat és siettünk a Konzerthaus felé. A bejáratnál és a folyosókon már mindenki erről beszélt. Fiatal emberek és fiatal lányok kipirult arccal közölték egymással a nagy hírt: Jabotinszky megjelenik a kongresszuson és beszélni fog. Már maga az, hogy Jabotinszky eljött Bécsbe, eseményzámba megy. Az idősebb delegátusokat hidegen hagyja ugyan a dolog, a hivatalos cionizmus nem veszi homolyan Jabotinszkyt, de a fiatal emberek és még inkább a fiatal nők arát az izgalom pirja lepi el, amikor róla beszélnek. És most pláne itt van és beszélni fog. Mit fog mondani a palesztinai zsidó légió hőse, a nagy emigráns, aki először Palesztinából, azután a cionista szervezettől emigrált? Hogyan fog megjelenni a Világszervezet itélőszéke, a kongresszus előtt, amelynek négy évvel ezelőtt háttat fordított, mert megalkuvónak és elfolyóellennek bélyegezte?

A folyosók kiürülnek, mindenki siet a terembe. Még az ünnepélyes megnyitó iránt sem mutatkozott ilyen lázas érdeklődés. A szenzációs publikumnak azonban jó darab ideig kellett várnia, amíg megkaphatta a maga színjátékát. Tíz órára volt hirdette Jabotinszky beszéde, de már tizenkettőre járt az idő, amikor a szószékre lépett. Előzőleg néhány uulmas szómonk beszélt, akiknek Jabotinszky jóvoltából telt házuk volt. Tizenegyre után megjelentek az emelvényen az exekutive tagjai, az Actioncomitee padosaiban nincs egyetlen üres hely. A közönség türelmetlenül mozog, Jean Fischer, a belga cionista szómonka sietve befejezi beszédét és az elnöklő Rabbi Mayer Berlin bejelenti:

Jabotinszkyé a szó!

— Das Wort hat Herr Wladimir Jabotinszky.

Egy pillanatra halotti csönd támad, aztán pergőtűszerűen kirobban a tapsvihár: Jabotinszky megjelent az emelvényen. Figyelem a hatalmas termet. A delegátusok közül egy-kettő kivételével senki sem tapsol, ellenben a hallgatóság, a páholyok, a karzatok tombolnak és dübörögnek. A szocialisták tiltakozni kezdenek az ellen, hogy a hallgatóság inparlamentárisan beleavatkozik a tárgyalások menetébe, mire az elnök csendet int és kijelenti, hogy ha a közönség nem viselkedik parlamentárisan, úgy a hallgatóságot kizárja a további gyűlésekről. Az elnöki intelem azonban nem sokat használt, Jabotinszky beszéde alatt még néhányszor ismétlődött meg az előbbi jelenet, sőt a közönség lelkesedése a delegátusok nagy részére is átragadt. Csak a baloldal maradt mindvégig hideg.

Jabotinszky áll az emelvényen és vár, míg elül a zaj. Az alakja alacsony, zömök és gesztusai kemények, erőteljesek. Az arca inkább cunyanak mondható, de minden vonása marok, férfias. Széles, előreálló állkapcsai néha idegesen megrándulnak és még mélyebbre vonják borotvált arcán a barázdákat. A tizenkettedik kongresszus óta, mikor utoljára láttam, egész megjelenése szárazabbá, keményebbé vált. Csak a zemei a régiék: szürke, mély, fájdalmasan, de mégis élesen tekintő szemek. Nagy szemüvegein azonban gyakran megtörik a fény, eltakarja a szemeket és ilyenkor az arc valami vad kifejezést ölt.

A revizionista program

Jabotinszky láthatólag igyekszik kerülni minden teatrális pózt. Tudja, hogy minden

választották, a végrehajtóbizottság tagjai lettek: dr. Deutsch, Kiwe, Smetterling és Fichtmann. A határozati javaslatok tiltakoznak mindenekelőtt a numerusz klauzusz, továbbá a cionista diákok üldözése ellen Oroszországban.

szavát mérlegre fogják tenni, a kritikusok szerege lélekzetviasszafojtva figyel a megnyilatkozást, neki ma nem szabad a szívekhez beszélnie. És valóban szárazon, szinte monoton hangon kezdi beszédét:

— Ama testvéreim nevében, akik Palesztinában delegátussá választottak és ama csoport nevében, melynek delegátusai talán a legkisebb frakciónál alkotják ennek a kongresszusnak, állok most önök előtt és jelentem be, hogy nem viseltetem bizalommal a mai vezetőség iránt. Az aggodalom hozott ide a kongresszus színe elé. Ne üzenek el egy jó hazafit a cionista mozgalomból.

Száraz, logikus okfejtésbe kezd. Német beszédén megérzik az idegenszerű kiejtés, tagolva beszél és az utolsó szótakatok néha elnyújtja. Kifejti ismert gondolatmenetét: a cionizmus csak állami uton valósítható meg. Az állam protekciónja nélkül Palesztinát nem lehet zsidóországgá tenni. Ipart akarunk teremteni, de az ipar nem részeseül állami védelemben és nem tud megbirkózni a külföldi versenyyel. Védővámrendszerre van szükség. Kolonizálni akarunk, de nincsen föld, amelyet a földéheseknek adhatunk. Drága pénzen kell vennünk a földet, így pedig a kolonizáció kérdése megoldhatatlan. Száz és száz ezer dunam föld hever megműveletlenül, amely a legszigorubb jogi megítélés szerint is bennünket illelne. Európa 22 államában hajtottak a legutóbbi években végre földreformokat olyan parlamentek, amelyek sem szocialisták, sem kommunisták nem voltak. A modern világ jogi felfogásának felel meg az, hogy a tömegek földéhségét megműveletlen területekkel elégítsék ki. Hiszen más országokban jól megművelt területeket is szétosztottak a parasztok között. Nekünk pedig milliókat és milliárdokat kell kibonunk földért és az irtózatossáldozatok ellenére is a palesztinai földnek még csak hat százaléka van birtokunkban.

Egy kis vihar

Közismert, száraz tényeket sorol fel, a közönség mégis mintegy hipnotizáltan hallgatja. Az előadás módjában és az egyéniségben van valami, ami lenyűgöz és fogva tartja a lelket. Egy fél órája beszél már és az elnök másodszer figyelmezteti, hogy lejárt a beszédideje. Jabotinszky a kongresszushoz fordul s kéri, hosszabbítsák meg a beszédidejét egy fél órával. A szocialisták hevesen tiltakoznak a beszédidő meghosszabbítása ellen, az elnök azonban szavazásra teszi fel a kérdést. A többség karfelemeléssel jelzi, hogy hallani kívánja Jabotinszkyt. A baloldal étkelen lármában tör ki és azt hangoztatják, hogy számos nem-delegátus is szavazott. A fűlsikeítő zajban Szokolov emelkedik szólásra és kéri a tiltakozókat, hogy hallgassák végig nyugodtan Jabotinszkyt.

— Mi nem azért jövünk a kongresszusra, — mondja bölcs mosollyal — hogy a saját véleményünket halljuk, sőt éppen azért vagyunk itt, hogy meghallgassuk azt, amit nem akarunk, ami ellenkezik a mi felfogásunkkal. Jabotinszky ur beszédét valóban mindenki nagy érdeklődéssel várta és ezért én is ajánlom, adjuk meg neki a lehetőséget, hogy kifejtthesse nézeteit.

Szokolov megnyugtató szavai ellenére is jó tíz percbe telt bele, amíg Rabi Mayer Berlin bömbölő rendreállításainak sikerült helyreállítania a rendet. Az elnök ismét szavazásra teszi fel a kérdést és most már csak delegátusi igazolványokkal lehet szavazni. Weizmann az első, aki a beszédidő meghosszabbítása mellett adja le szavazatát. A baloldal kivételével az összes delegátusok a beszédidő meghosszabbítása mellett szavaznak. Harsány tapsvihár követi a szavazás eredményének kihirdetését. Jabotinszky, aki az egész vihar alatt mozdulatlanul állott és egyetlen arcizma sem rándult meg, folytatja beszédét. Az előadásmódja most megélenkül. A szavai, a kifejezései élénkebbek, színesebbek lesznek. A gesztusai is felszabadulnak, érzi, hogy megfogta, hatalmában tartja a hallgatóság-

got. Érzi, hogy a gyönyörű álom, amelyet kivetit, ott él mindenkinek a lelkében, érzi, hogy a keserűség, amely kiömlik ajkain, a hallgatóság torkát is összeszorítja. A régi Jabotinszky beszél, a rajongó, lelkesedő tömeghez. Nem parlament ez többé, inkább népgyűlés, ahol a népvezér beszél a néphez; ahol már kitörnek az indulatok és a politikai okosságot elnyomják a belső érzések. A szocialisták később szemére is vetették az elnökségnek, hogy a tömeg szenzációéhségének hatása alá került, amikor Jabotinszkyvel kivételt tett és a megengedettnél hosszabb ideig engedte beszélni.

Jabotinszky ráér a nemzeti kölcsön kérdésére, majd Palesztina biztonságáról beszél, amely mély aggodalommal tölti el. Számos oldalról van veszélyeztetve az ország és Anglia nevéstégesen kicsi helyőrséget tart ott. Ha Anglia nem akar embereket és pénzt adni erre a célra, akkor nekünk kell adnunk az embereket, de az országnak biztonságban kell lennie. Ezután a kibővítendő Jewish Agency-ről beszél, amelyet lázító szavakkal ostoroz. Nem szabad kiadnunk a kezünkől az egyetlen fegyvert, amellyel Angliával és a Népszövetséggel szemben felléphetünk.

„Kanoszát járok...”

Közeledik a második félóra vége is és Jabotinszky átsap lirai hurokra.

— Testvéreim, én Kanoszát járok most előttem. Négy évvel ezelőtt elhagytam hazámat Erec Jiszráél és aztán emigráltam a cionista szervezettől is, mert azt hittem, kívülről jobban tudok majd küzdeni a reformokért, melyeket szükségeseznek tartok. És most mint Baal Tösuva állok itt. Csak belülről lehet és szabad küzdeni. A kongresszus határozhat mellettem, vagy ellenem, mindegy. A kongresszus szuverén. Ezért vagyok itt. Ne üzenek el egy jó patriótát. A jó patrióta mélyen meghajolva áll a felviharzó és elementáris erővel kitörő ováció előtt. Most már a delegátusok is tapsolnak. Nem, mintha egyet is megnyert volna közülük programja számára, az ő programja, mint később Schmajja Lewin mondotta, csak husz év múlva lesz aktuális, de az a forrás, az a rajongás, amely szavaiból áradt, megfogott, elragadott mámorossá tett mindenkit, a tényekkel számoló politikusokat épp úgy, mint a karzatok hevülő fiatalosságát. A kongresszus egy pillanatra kiszakadt a realitások világából, Jabotinszky magával ragadta őket, fel a nemzeti vágyak és álmok magasságába.

A megtért emigráns leszállt a szószékről az ünnepi percek elmúltak s a kongresszus ismét elkezdte szürke robotját. Marton Ernő

A kisanant memorandumot készít a biztonsági paktum kérdésében

Róma, augusztus 25. Olasz politikai körökben elterjedt hírek szerint a prágai, belgrádi, bukaresti kormányok egységes memorandumot dolgoznak ki a biztonsági paktum ügyében. A memorandum garanciákat követel az európai országok határai védelmére. Az emlékiratot aláírás céljából Görögország, Lengyelország és a Balti államok kormányai elé fogják terjeszteni.

Akar Ön takarékoskodni

anélkül, hogy kávéjáról lemondjon? ... Ezt eléri, ha az Enrilo-t használja. Az Enrilo egymagában, minden pótlék nélkül helyettesíti a ma oly költséges bakkavét. Izben lehetőség megközelíti a bakkavét, emellett zamatos, szép színű és összeállításánál fogva tápláló. Nagyon kiadós és ezért a fogyasztásban rendkívül olcsó. Egy kísérlet meg fogja Önt győzni. E különlegesség kiváló minőségeért annak egyedüli gyártói:

Franck Henrik Fiai
szavatolnak. Enrilo

Győződjön meg hogy aján-dektárgyakat arany, ezüst és brillian-arazban legolcsóbban nálam szerezheti be.

F. Markovits, Cluj Arany
Wesselényi M.-u. No 20.

ezüst és brillianstárgyakban a leghévesebb igényeket is ki elégítő nagy választék.

A nyugati rém

Nem a kokain, nem a jóvátétel, nem a népszövetség, ez a rém mégcsak nem is Európában él. Ez a rém: Amerika. A marseillesi szocialista világkonferencián Hilduit most hívta fel rá a figyelmet, hangsúlyozva, hogy a háboru veszedelmét nyugaton kell keresnünk, hogy az új háboru Amerika ipari mágusai részéről fenyeget, akik szemüket Mexikó petróleumforrásaira vetették. Hilduit nem is tudja, hogy milyen igazat mondott. Az ideálisnak mondott egyenlőség hazájában minden képmutatás. Képmutatás a hit, az erkölcs, az emberszeretet, egyetlen érdek és egyetlen szempont valóság: az üzlet. A szemforgató puritán, mikor ötvenszobás lakásának halljában a bibliát bujja, vagy a farmer, — aki egy perccel ezelőtt a metódista hitfelekezethez csatlakozott, — az egek Urához küldi fohászát: tulajdonképpen egyetlen dologra gondol: az üzletre. Képzletében a mennyeknek országa is mint véghetetlen petróleum-mező jelenik meg; az angyalokat fáradhatatlan buzgalmu kereskedelmi ügynököknek képzeleli el. Ez, igen, ez Amerika.

Wilson nemes népboldogító eszméi a valóságban azért nem tudtak talajra találni, mert a lelkek mélyén senki se vette komolyan őket, hiszen amerikai ember idealizmusában eddig senki sem bízott. De ha Wilson eszméi tényleg egy kivételesen nemes gondolkodó fő revelációi lettek volna, akkor is csak abban az esetben tudtak volna eredményt elérni, ha Amerika üzletileg is érdekelve lett volna az európai háboruban. De ennek híján lagymatag, képmutatató köntörfalazással lett a megváltó eszme.

Ha majd Amerika a maga szakállára és a maga érdekei védelmére indítja meg a háborut, akkor legelőször is arra fog vigyázni, hogy holmi Wilson-féle ködevő ne zavarhassa meg a „bussines“ köreit, másodsor pedig arra, hogy európai államférfiak holmi humanista szólamokkal meg ne rontsák esélyeit. Ezt nagyjában garantálja az a körülmény is, hogy Európa fülge Amerikának s így nemcsak anyagilag, de erkölcsileg is lekötöztette az Uniót.

Amerika, értsd az Uniót, minden demokratikus külsőségei ellenére is, a legszörnyűbb abszolutizmus országa a világon, melynek trónján nem egy zsarnok ül, hanem az ipari zsarnokoknak egész falkája, kiegészítve a falka udvarainak uszályhordozóival, csatlósáival, ügynökeivel és vallási szektáival. Minden vallási szekta mögött egy-egy ipari király érdekei húzódnak meg, akiket csak egyetlen cél, egyetlen szempont fűz egybe: az üzleti érdek. Nem, nem paradoxon azt mondani, hogy az Unió tulajdonképpen az zsarnokok köztársasága, a legvéresebb és legborzalmasabb kizsákmányolás demokráciája, mely míg a világ felé a bibliát mutatja, zsebének mélyén rablókést rejteget. Amerika valóban a praktikum hazája, amennyiben a praktikum kizár minden szentimentalizmust, minden meghatódást, minden más érdekeire való tekintettel-levést. Ezért nem termelt ki magából soha egyetlen igazi művészt, vagy költőt sem, talán az egy *Walt Whitmannt* kivéve, aki viszont Amerika átmeneti romantikus korszakának gyermeke volt, a prairiek fia, a félindusztriálódás jelensége. Azóta romantizmus Amerikában csak a butaság terén jelentkezett, mint a daytoni majompör is volt, minden bizonnyal a háttérben jókora anyagi, talán részvénytársasági érdekeltséggel.

Hilduit félelme, rámutatása a nyugati rémre nagyon is érthető, nagyon is észrevevére méltó vészharang-jelzés. Az amerikai tröszt-mágusok már eléggé dinasztikusakká váltak ahhoz, hogy üzleti érdekeiket szorosan egybefűzzék hatalmi törtéteikkel és ha jönnek látják, — lecsapjanak a petróleummezőkkel rendelkező Mexikóra. Ők nem fognak érzelmekedni, szektavezetők, tábornokaik kezébe bibliát adnak majd és jó koncot ígérve az angyaloknak — akik in effigie a mennyeknek országába kebelezhetik bele az új petróleummezőket, no meg a hadsereg egyszerű fiainak is: százezer számra küldik majd vágóhidra az Unió fiait.

Igen: Amerika ma a nyugati rém, ahonnan legvalószínűbben indulhat el az új háboru borzalma. Európa anyagilag lerongyolódott, még sokáig képtelen lesz a regenerálódásra. Vér-

szomja is enyhült öt véres év zivatarában. De Amerika aranyzsjakjai tömöttek, falánksága a mértani haladvánnyal egyenes arányban nő, idegei fölös izgalmakra várnak: a rém megmozdulásra vár. És a Rémm, — lévén petróleum-

mezőkről, tehát bussinesről szó — nem fog késlekedni. Vajjon a marseillesi riadó elűzheti ezt a rémet? Ha a világháboru szocialistáira gondolunk, akkor kész vagyunk a felelettel: nem. *Salamon László*

Halasztást szenved

az új megyebeosztás életbeléptetése

Bukarest, augusztus 25. (Rapid). Az új megyebeosztásokat eszközöző bizottság tudvalevőleg megküldte a beosztásokat vázlatban az összes prefektusoknak azzal, hogy rövid időn belül tegyék arra vonatkozólag észrevételeiket.

Több már beérkezett jelentés szerint a végrehajtás elé nem is számított akadályok merültek fel különösen a regátta hááros megyék beosztásánál. Egybehangzó jelentések arra kérnek feleletet, mit fognak csinálni azon községek telekkönyvi és kataszteri ügyével, melyeket átcsatolnak a regáti megyékhez. A regátta ugyanis sem telekkönyv, sem kataszter nincsen.

Minden valószínűség szerint egyelőre a régi megyék székhelyén maradnak ezek az ügyek és később amugy is a Regátta is meghonosítja ezeket az intézményeket.

A liberálisok vezetnek Kolozsváron a mezőgazdasági kamarai választásokon

A választás eddigi eredménye

(Cluj-Kolozsvár, aug. 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ma reggel kezdődtek a kolozsvári mezőgazdasági választások. Az utcákon már a kora délelőtti órákban, különösen a szavazóhelyek környékén, nagy volt az élénkség. A kolozsvári kamarához tartozó községek csapatostul vonultak a választó urnákhoz és bár a hatóságok széleskörű intézkedéseket fogantatosítottak az esetleges incidensek megakadályozására, a választás a délelőtti folyamán a legnagyobb rendben folyt le.

A kolozsvári kisgazdák a járásbíróság egyik szobájában szavaztak. Itt mindössze 327-en igazolták választói jogosultságukat. A bizottság elnöke Cruciu táblabíró volt. A Kolozsvár-vidéki gazdák az Eperjes-utcai tanítóképzőben adják le szavazataikat. Ezeknek a száma több ezerre rugott és így a szavazatok leadása is nehézkesen ment. Különösen a délutáni órákban hangzottak el a gazdák részéről súlyos kifakadások, mert este még sok olyan község volt, amelynek választói nem juthattak az urnák elé. A tanítóképződei választóbizottságnak Jenciu járásbíró volt az elnöke, a hivatalos lista bizalmi férfiai Szücs György és Nicora lelkészek, míg a nemzeti pártiaké Borza és Porutiu voltak.

A bizottság rendkívül nagy gondot fordított arra, hogy a választás valóban titkos legyen és hogy az egyes boxokba egyszerre csak egy ember menjen be. A választók különösen azért zugolódtak, hogy a szavazóterembe csak egy ajtón lehetett be-

menni és azok, akik szavazatukat leadták, szintén csak azon az ajtón jöhettek ki. Így állandó torlás volt úgy, hogy a választók testi épségüket tették kockára, ha be akartak jutni a választó terembe. A választások kétórán déli megszakítással este nyolcig folytak. Miután még hét órákor még egész községek voltak, melyeknek szavazói nem juthattak a választóterembe, valószínűnek látszik, hogy nagyon sokan egyáltalában nem fogják leadni szavazatukat.

Brassóból érkezett jelentés szerint az ottani mezőgazdasági kamarai választásokon a nemzeti pártot számos sérelem érte. Így többek között választóit megakadályozták, hogy az urnák elé járulhassanak. Nagyrésztük még a választási helyre sem juthattak el, mert a vonatkapcsolást elvették előlük. Magtörtént ugyanis, hogy több olyan vonat, melynek csatlakozása lett volna Brassóba, hamarabb indították el, hogy az utasok ne juthassanak Brassóba. Hasonló jelentések érkeztek Fogarásból is.

A kolozsvári választások eredményét este fél nyolc órákor hirdették ki. A járásbírószági szavazóhelyen összesen 268 szavazatot adtak le. A szavazatok közül 209 esett a liberális listára, 57 pedig a nemzeti párti listára. Két szavazólapot a bizottság megsemmisített.

Az Eperjes-utcai tanítóképzőben három község, Nádas, Méra és Szászfenes kiestek a szavazásból.

A világ legnagyobb politikai bűnperét Szófiában fogják tárgyalni

Ötszáz vádlottja és tízezer tanuja lesz a főtárgyalásnak

(Szófia, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A tirnovói bíróság a napokban kezdi meg egy óriási méretű politikai per tárgyalását, melynek 500 vádlottja van és 10.000 tanu fog vallomásával az igazság kiderítéséhez hozzájárulni.

A per előzményei visszanyulnak azon eseményekig, melyek döntő befolyást gyakoroltak a Sztambulinszky-rezsimet megbuktató hangulat kialakulására. Arról a küzdelemlől lesz a perben szó, amelyet két éven keresztül nemcsak az intelligencia, hanem a földművelő osztály egészséges rétegei is vállaltva folytattak a bolsevista irányzattal kacérkodó agrárkormány ellen. A Sztambulinszky-kormány jobb eszköz hiányában úgy harcolt a mozgalom ellen, hogy a falusi lakosságban a tömegek lelkében szunnyadó ösztönöket keltette fel és uszította rá az intelligenciára. Az agrárkormány elleni mozgalom különösen akkor kezdte Sztambulinszkyékát nyugtalanítani, mikor 1922 tavaszán a demokraták, a nemzeti haladók és a hozzájuk csatlakozó radikálisok megalakították az úgynevezett alkotmány-blokkot. Ez az agrárellenes harci csoport csakhamar olyan mély gyökeret vert a lakosság körében, hogy választás esetén alkotmányos formák között buktatta volna meg a Sztambulinszky-rezsimet.

A veszély elhárítására Sztambulinszky és Daszkalov sakkhuzást határoztak el. Kedvező alkalmuk kínálkozott erre, mikor ősszel az alkotmány-blokk vezetői népgyűlést hívtak össze az ország történelmi fővárosába, Tirnovóba, azon célból, hogy proklamálják az új alkotmányt és mozgalmat indítsanak az alkotmány helyreállítására. Az agráriusok tehát kihasználva a kis városka geográfiai fekvését,

ugyanabban az időpontban a város másik részébe parasztkongresszust hívtak egybe, amely tulajdonképpen az uralmon lévő agrárius-kormány ellenakcióját jelentette. Miután a blokk vezetői attól tartottak, hogy a politikai ellenfelek egy időben tartott gyűlései váres összecsapásra vezethetnek, arra kérték a kormányt, hogy a gyűléseket ne egy időben tartassák meg. *Daszkalov leintette az aggodalmaskodókat és biztosította politikai ellenfeleit, hogy semmi okuk sincs félni, a kormány nem engedi a rendet megzavarni.* Mikor ezt a kijelentést tette, akkor már a kormány mozgósította a parasztközi különítményeit, a csapatokat Sztambulinszky barátainak vezetése alá adták és a vezetőknek már előre is parlamenti amnesztiát biztosítottak. *Daszkalov, hogy ellenfeleit félrevezesse, maga is leutazott az ellenzéki blokk vezetőivel Tirnovóba.* Szeptember 15-én esti 7 órákor indultak az ellenzék vezetői. Az állomáson óriási óvációval fogadta őket a lakosság.

Amikor a vonat Dolny Dabny állomásra befutott, *Daszkalovok parancsára a felfegyverzett banda megröghanta a vonatot, megszállta a mozdonyt, össze-vissza verte az ellenzéki blokk vezetőit és elbántak mindenkivel, aki ellenkezni mert.* Egyedül Daszkalov miniszter kocsját kerültek el a revolveres banditák. A súlyosan bántalmazott ellenzéki politikusok küldöttségbe verődve akartak felszállni a miniszterelnök kocsjába, de a banda erre ismét nekikrohant és bottal-korbáccsal kihajtotta őket, mint valami csordát, az állomás melletti mezőségre. A banda kényszerítette a vonaton levő exminisztereket, hogy szálljanak le a

hálókocsikból, foglyainak minőségét irtózással állomáson megallozást elleni támadás cséltlen embersan megkínózt internáltak.

Ez szeptember Vasárnap a főtéren és bocsátották a verekekkel és gútnak indított lenzéki pártta. A csapat város, szétzav minc embert megsebesítette.

Daszkalov az lett, hogy tért és elzárta lem elől. A hozott, melynek hivatottak ité.

A nagyará nemrégiben fette a vádira mények címén törvénytörés a nagy per t.

Két a b

Egy halalos

(Cluj-Kolozsvár, aug. 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári törvényhozás 1925. évi szamos községi Tódort egy kál elvesztett előtt 11 órák.

A tárgyalás A vádat dr.

Giurgiu János

Capusan

lozsvárról hazaség korcsmájá felé haza ak lábai nem bírén. Hazaérésében elmerkezett mulatott mulatott.

Lapistea Tód

gadták az új

együtt tovább

ujjonnan vett

társainak. A

borotváló ké

Capusanra,

megtagadott.

pofonvágta a

kezdett vele

leestek a föld

Capusan látva

erejével kötő

De a falu izg

ben volt vere

bele a dologb

és azt utolér

a lapát eltörö

gága marényl

a verekedést,

hangon gunyo

Lapistea az é

ment hozzá és

békével, mire

esétt Capusan

védelemből ug

Lapisteat, hog

délelőtt 11 ó

Dr. Giurgiu

igyekezett m

védené csakis

nem szándéko

bíróságot, hog

307-ik szakas

okozó súlyos t

forogni.

A vád és

szék itélethoz

az elnök felol

hálókocsikból, mikor pedig ez megtörtént, a nép foglyainak minősítette valamennyit és az egész társaságot irtózatossal összeverte. Tirnovóig minden állomáson megismétlődött az ellenzéki politikusok elleni támadás. A tömeg agyba-főbe verte a szerencsétlen embereket és miután valamennyiüket alaposan megkínózták, az egész társaságot kaszányába internálták.

Ez szeptember 18-án, szombaton történt.

Vasárnap 4—5000 főnyi agrárius gyűlt össze a főtéren és Daszkalov parancsára a tömeget bebocsátották a fegyverraktárba, ellátták őket revolverekkel és golyókkal és az így felszerelt csapatot utnak indították Orebovica felé, ahol néhány ellenzéki párttag jött össze népgyűlésre.

A csapat Daszkalov parancsára megtámadta a várost, szétzavarta a gyűlést, közben vagy harminc embert megöltek és vagy kétszer annyit megsebesítettek.

Daszkalov híres „haditényének” következménye az lett, hogy a kormány a nyílt erőszak útjára tért és elzárta az ellenzék útját a legális küzdelem elől. A kormány nagy gyorsasággal törvényt hozott, melynek alapján a nép képviselői voltak hivattak itélkezni politikai bűnösök felett.

A nagyarányú politikai bűnpörben a vizsgálat nemrégiben fejeződött be. Az ügyészség előkészítette a vádiratot, melyben különböző bűncselekmények címén 500 ember ellen emelnek vádat. A törvényszék szeptember hónap közepén kezdi meg a nagy per tárgyalását.

Két évi fegyházra ítélték a botcsinálta borbélyt

Egy halálos végű falusi verekedés epilógusa

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Capusan Dumitru melegsamosi földész, szándékos emberölés vádjával állott ma a kolozsvári törvényszék bírái előtt. Azzal volt vádolva, hogy 1925. év április 9-én este 9 órakor Melegsamos községben, saját portája előtt, Lapistea Tódort egy karóval úgy fejbeütötte, hogy az azonnal elvesztette a beszédképességét és másnap délután 11 órakor agyverzés következtében meghalt.

A tárgyalást Bohatitel Sándor elnök vezette le. A vádat dr. Nistor ügyész, a védelmet pedig dr. Giurgiu János bukaresti ügyvéd képviselte.

Capusan Dumitru folyó év április havában Kolozsvárról hazafelmenet utközben betért Gyalu község korcsmájába, ahol ismerőseivel iszogatót. Este felé haza akart menni, de úgy berugott, hogy a lábai nem bírták és egy ismerőse vitte haza szekerén. Hazaérve összekocant a feleségével és bosszúságában elment a közeli korcsmába, hogy a megkezdett mulatást folytassa. Már a délutáni óráktól ott mulatott a falurossza a később meggyilkolt Lapistea Tódor több társával. Nagy örömmel fogadták az ujonnan érkezettet és vígan mulattak együtt tovább. Mulatás közben Capusan elővette ujonnan vett gilettkészülékét és mutogatni kezdte társainak. A már részeg Lapistea meglátva az önbortváló készüléket, durva hangon ráparancsolt Capusanra, hogy rögtön bortválja meg, amit az megtagadott. Erre Lapistea felállt és hatalmasan pofonvágtá a meglepett Capusant és dulakodni kezdett vele. A dulakodás hevében mindketten leestek a földre. Negyehézen szétválasztották őket. Capusan látva azt, hogy az izgága Lapistea erőnek erejével kötödni akar, ezt elkerülendő, hazament. De a falu izgágája Lapistea, — aki már több ízben volt verekedésért büntetve — nem nyugodott bele a dologba, hanem utána szaladt Capusannak és azt utolérve, egy falapáttal úgy fejbeütötte, hogy a lapát eltörött. Capusan házába menekült az izgága mérénylet elől, aki csak nem hagyta annyiban a verekedést, hanem tovább szidalmazta és fennhangon gunyolta Capusant. Ez, félve attól, hogy Lapistea az éj leple alatt valami bajt csinál, kiment hozzá és szép szóval kérte, hogy menjen haza békével, mire az újabb ütésekkel felelt. A kétségbeesett Capusan erre egy kezébe a adt karóval önvédelemből úgy fejen találta vágni az öt szidalmazó Lapistea, hogy az azonnal összeesett és másnap délelőtt 11 órakor meghalt.

Az ügyész, szándékos emberölésért emelt vádat. Dr. Giurgiu János védő egyorás védőbeszédjével igyekezett meggyőzni a bíróságot arról, hogy védenice csakis erős felindulásában önvédelemből és nem szándékosan ütötte le ellenfelét. És kérte a bíróságot, hogy a B. t. k. 306. és kapcsolatosan a 307-ik szakaszába utköző erős felindulásban, halált okozó súlyos testi sértés vétség esetét lássa főnforogni.

A vád és védőbeszéd elhangzása után a törvényszék ítélethozatalra vonult vissza. Déli egy órakor az elnök felolvasta a bíróság határozatát, melynek

értelmében Capusan Dumitru kétévi fegyházra ítélt, amelyből négy és főlhónapot kitöltöttnek vett. Nistor ügyész súlyosbbitásért, dr. Giurgiu János védő

pedig a B. t. k. 307-ik szakaszának mellőzéséért a táblához felebbezett, kérve védenecének teljes felmentését.

„A jövő háboruja az Unióból indul el”

A marseillesi szocialista konferencia mai ülése

(Páris, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A második internacionáléhoz tartozó szocialisták marseillesi világkongresszusán az amerikai Hilduit a háború veszedelmét fejtegette Amerika szempontjából. Beszédében annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy az Unió ipari fejlődésében az imperializmus útjára érkezett el. A háború tehát egyfelől

Amerika ipari mágnásai részéről fenyeget, akik szemüket Mexico petróleumforrásaira vetették, másrészt Japán felől, mert hiszen az Unió és Japán között egyre mélyebbé fajul a rivalizálás. Hilduit beszéde végén követelte, hogy az Unio lépjen be abba a Népszövetségbe, mely demokráciára épült.

Ujabb spanyol offenzíva indul Marokkóban

(Madrid, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A katonai direktórium Primo de Rivera elnöklésével tegnap este ülést tartott, amelyen elhatározták, hogy a marokkói kérdést véglegesen megoldják. A miniszterelnök kijelentette, hogy Spanyolországnak meg kell feszítenie minden erejét a marokkói front likvidálására. A spanyol vezérkarnak az a terve, hogy a franciákkal közös hadművelet segítségével elszakítják Abd el Krimtől a beszűlött törzseket és a hadműveletet színhelyét a rifkabil területekre teszik át. A miniszterelnök egyidejűleg bejelentette, hogy az új offenzíva szeptember elsején megindul.

Mussolini és D'Annunzio politikai tárgyalást kezdenek a szovjettel

Csicserin külügyi népbiztos Capri szigetére várják

(Róma, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A római szovjet-követség Capri szigetén villát bérelt Csicserin külügyi népbiztos számára, aki a napokban fog Olaszországba érkezni és Capri szigetén tölti a nyár hátralevő részét. A londoni „Daily Herald” jelentése szerint Csicserin külügyi népbiztos olaszországi látogatásának nagyfontosságú politikai okai vannak.

Csicserin népbiztos ugyanis azért választotta Capri szigetét nyaralási helyéül, hogy innen ériutkezésbe lépjen D'Annunzióval, akivel tárgyalásokat

kezd Olaszország és a szovjetkormány viszonyáról. D'Annunzio egyáltalán nem titkolta eddig sem azt a véleményét, hogy a fascista Olaszországnak mielőbb helyre kell állítani a jóviszonyt Oroszországgal, sőt tudvalevő, hogy Mussolini miniszterelnöknek legutóbb D'Annunzio villájában tett látogatása alkalmával is erről a kérdéstről folytak a tárgyalások a duce és a költő között.

Valószínű, hogy Csicserin közvetlenül Mussolini miniszterelnökkel is fog tárgyalni olaszországi tartózkodása alatt.

Szeptember 27-én Sepsiszentgyörgyön kongresszust tart a keresztény diákszövetség

Bucuresti—Bukarest, (augusztus 25.) A keresztény diákok szövetsége beadvánnyal fordult a sziguranca vezérigazgatóságához, hogy engedélyezzenek számukra egy nagygyűlést Sepsiszentgyörgyön. A beadványt Reutu ottani prefektus is jóváhagyólag terjesztette fel.

A sziguranca vezérigazgatósága ma küldte meg válaszáat, mely szerint helyt ad a kérésnek és a nagygyűlést 27-ére engedélyezi. A rendért a prefektust személyében teszik felelőssé.

A bécsi kampóskeresztesek népgyűlése

A tüatetők saítottak és fenyegették a kormányt, de nem xavarogtak

(Bécs, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A hétfőre kérvényezett, de akkor nem engedélyezett népgyűlést a „Volkstagen” a bécsi völkisch-csoportok szombaton délután tartották meg. A gyűlés minden incidens nélkül zajlott le. Délután félöt és öt között vonultak fel a völkisch-diákság, a keresztény német tornaszövetség, a nemzeti szocialista munkásság, a frontharcosok és más völkisch testületek a Freiheitsplatzra.

Három szóközi tribünről beszéltek szendvedelyes hangon a cionista kongresszus ellen, de ezzel kapcsolatban a kormány ellen is, amely „odaállott a zsidók védelmére.” Szidták a rendőrséget és nagyon haragudtak a nemzeti tanácsra, amely a völkischeknek erre a gyűlésre egyetlen tagját sem küldötte el. Nyomban rá meg is fenyegették a nemzeti tanácsot, hogy majd a választások alkalmával megadják erre a méltó választ. Végül határozati

javaslatot fogadtak el, amely a cionista kongresszust mint a benszülött bécsi lakosság provokálását jelöli meg. Követeli a kongresszus további megtartásának eltiltását. A harc nem a köztársaság ellen irányul, de követelni kell a kormánytól, hogy többibben hangoztatott antiszemita ígéreteit tartsa be.

A Volkstag résztvevői a gyűlés befejezése után újra menetbe tömörültek és a Ringen vonultak a hoteleik elé, ahol szokásuk szerint szidalmazták a zsidókat. Az Imperial-hotel mellett a menet, amely mellett rendőrkordon halad, letért a Karlsplatz felé. Itt újabb beszédeket tartottak és a Deutschlandlied eléneklése után széjjelozlottak. A Konzerthaus előtt, jóllehet szombaton a kongresszus nem tartott ülést, nagy rendőri készenlét örködött arra, hogy a mult heti események meg ne ismétlődjenek.

Megkezdtek a tatarbunari monstre-pör tárgyalását

Háromszáz vádlottat és ötszáz tanut idéztek be

(Bucuresti—Bukarest, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Kisenevből érkezett jelentés szerint tegnap délután vette kezdetét a tatarbunari lázadási monstre-pör tárgyalása.

A vádlottak száma megközelíti a háromszázat, a megidézett tanuké pedig az ötszázat. A vádlottak védelmét Dobrescu, az országos ügyvédszövetség elnöke és több kisenevi ügyvéd látja el. A tárgyalást a nagy érdeklődésre való tekintettel a központi gyűjtőfogház nagytermében tartják meg. A bíróság elnöke Maxim ezredes.

A termet zsúfolásig megtöltik az érdeklődők. Belépni csak külön jeggyel lehet. A jegyek már az előző napokban nagyrésztben elfogytak. A vádlottak foglalják el nagyrésztben a szobát.

Feszült érdeklődés közepette lépnek be a

bíróság tagjai Maxim ezredes vezetésével. Azonnal megkezdik a vádlottak nacionáléjának megállapítását, mely egészen a késő délutáni órákig elhúzódik.

Mikor ezzel végeztek, a védelem nevében Andrei Dumitrescu kijelenti, hogy alaposan átszámolmányozta a vádiratot és a per hatalmas aktasomóját és nyugodt lelkiismerettel állítja, hogy a vizsgálatot nem vezették le teljesen. Nagyon sok olyan része van a vádiratnak, mely rendkívül homályos és tisztázásra szorul. Bár, mint a védelem képviselője, neki az a feladata, hogy kiforszírozza a kérdés mielőbbi letárgyalását, mégis arra kéri a bíróságot, napolja el a tárgyalást és rendelje el az eljárást, illetve a vizsgálat kiegészítését. A bíróság a késő éjjeli órákban visszavonul, hogy döntsön a kifogás, illetve az indítvány felett.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdeiy or konyvki zsidó ság napilapja
 Szerkesztik: Giszkalay János és dr. Martos Ernő
 Felelős szerkesztő Dr. Martos Ernő
 Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lei, negyedévre 240 lei, félévre 460 lei, egész évre 850 lei.
 Az Uj Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

A mai naptár

Szerda
 5685. Eml 6.
 1925. aug. 26.

— Ujra hozzáfogtak a munkácsi héber gimnázium építkezéséhez. Munkácsról jelentik: A munkácsi héber gimnázium alapkövét tavaly augusztus havában tették le. Az építkezéshez is azonnal hozzáfogtak úgy, hogy tégla tető alá lett hozva az épület. Azóta azonban ez az épület, mely a város legszebb utcáján van, befejezetlenül állott. Az ok iránt érdeklődve, megtudtuk, hogy egyrészt azért, mert az iskolaügyi minisztérium a héber gimnázium megnyitása elé nagy akadályokat gördített, mely az ország összes nemzeti zsidói közt nagy lehangoltságot és elkeseredést váltott ki, másrészt mert a befejezéshez szükséges k. b. 250.000 korona nem volt meg. A Héber Iskolaegyesület kulturreferensének, dr. Sternbach Vilmosnak Prágában történt legutóbbi tárgyalása eredményeképpen a héber gimnázium még szeptember előtt megkapja a hivatalos megnyitási engedélyt az I. és II. osztály számára. Egyidejűleg sikerült Berger Márton iskolaegyesületi titkárnak sikeres munkálkodása révén a gimnázium építkezésének befejezéséhez szükséges összeget legnagyobb részben biztosítani, úgy, hogy az építkezéshez megint serényen hozzáfogtak. Az épület október végéig teljesen készen lesz. A Héber Iskolaegyesület egy internátus felállítását is tervezte, sőt meglehet, hogy azt már az idén meg is nyitja és ezáltal alkalmat fog adni egy a szlovenszói, mint a külföldi zsidóságnak, hogy gyermekeiket ezen intézményben nevelhessék, mely intézmény rövidesen Középeurópa egyik híres zsidó intézménye lesz.

— Ujabb tűzvészek pusztítanak a regátban. Bukarestből jelentik: Campinából érkezett jelentések szerint Busteniben újabb petróleumtűzök pusztítottak. Ezúttal a Retter társaság tulajdonát képező két és a közvetlen szomszédságban levő három más, idegen társaság tulajdonában levő, szomszék gyulaátok ki és égtek óriási lángokkal. A kármok millióra rug. Itt említjük meg, hogy a pleas-Moreni tűzét még mindig nem sikerült eloltani. most úgy tervezik, hogy egy másik oldalról fogják alegközelíteni az égő szondát alagut útján. Az stagut építése már javában folyik. Jassiban a Arada Strambuban nagyarányú tűzvész pusztított. a tűz egy vaskereskedésben keletkezett és csakamár átterjedt a szomszédos házakra is. Három óra leforgása alatt mintegy öt ház égett oda. A kár óriási.

— A pénzügyminiszter hazaérkezése után rendezik az amerikai adósságok ügyét. Bukarestből jelentik: Bratianu Vintila pénzügyminiszter hazaérkezése után, ami körülbelül szeptember 15-én lesz, szőnyegre kerül a román-amerikai tartozások ügyének rendezése. A kormány bizottságot fog küldeni Amerikába a tárgyalások lefolytatására. A bizottság minden valószínűség szerint Eftimiu Antonescu volt párisi meghatalmazott miniszter vezérlete alatt fog Washingtonba utazni. Fontos szerep jut Bibescu herceg amerikai meghatalmazott miniszternek is a kérdés rendezésénél, aki ugyancsak a bizottsággal együtt fog visszatérni állomáshelyére.

— Negyvenhat halottja volt a newyorki kazánrobbanásnak. Newyorkból jelentik: Az Uj Kelet megemlékezett már a „Mackinac”-gőzös katasztrófájáról. A „Mackinac” a newporti kikötőben utra készen állott hatszáz utassal a földélezen, hogy egy közeli fürdőhelyre vigye a kirándulókat. Közvetlenül elindulása előtt azonban óriási kazánrobbanás reszkettette meg a levegőt, a gépház darabokra zúzódott és

Horthy Miklós megkegyelmezett Léderernek? Általános megdöbbenést váltott ki a megkegyelmezés híre. A magyar kormány nem cáfol

(Budapest, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) Tegnap még az a hír járta be a sajtót, hogy Léderer Gusztáv kivégzését Léderer né táblai tárgyalásának lezajlása után fogják végrehajtani. Annál szenzációsabban hat az újabb, illetékesnek látszó híradás, hogy Léderert nem fogják kivégezni, mert a magyar kormányzó a halálos ítéletet életfogytiglani szigorított börtönrre változtatta. Léderer előtt — írja egy bécsi lap, — rövidesen kihirdetik a kormányzó döntését.

A hír nagy feltűnést keltett a magyar fővárosban, ahol általában nem akarnak hitelt adni annak, hogy a hentesmester feldarabolója kegyelmet kaphasson. A „Magyar Hírlap” nyilvánosságra hozta a bécsi lap közleményét, amelyet a Magyar Távirati Iroda ezideig még nem cáfolt meg. A megkegyelmezésre vonatkozólag hivatalos helyen a következő választ adták:

— Mindenki tud róla, csak Léderer, a védője és a kormányzó kabinetiroda nem.

Amennyiben Léderer Gusztáv csakugyan kegyelmet kapott, előrelátható, hogy a nemzetgyűlés őszi ülészekán az ellenzék szóvateszi a megkegyelmezés körülményeit. Erre vonatkozólag a baloldali ellenzék egyik tagja a következő nyilatkozatot tette:

— Előrebocsátom, hogy nem tartom hihetőnek a megkegyelmezésről szóló hírt. Ha megkegyelmeznek az utóbbi évtizedek egyik legelvetemültebb rablőgyilkosának, aki véletlenül tevékeny részt vett a különítmények síófoki tevékenységében, olyan

a hajón lévőek közül a robbanás után harminc halottat számoltak össze. A vizsgálatot nyomban megindították és ennek során megállapították, hogy a halottak száma tizenhatal emelkedett. A legtöbb felismerhetetlen állapotban találták meg. A súlyos és életveszélyes sebesülteket bevitték a tengerészeti kórházba, ahol többeken nyomban operációkat hajtottak végre. A könnyebben sebesültek száma háromezáz.

— A lodzi textilipar a megszűnés veszedelme fenyegeti. Varsóból jelentik: A Lengyel Bank hitelbeszűntetése miatt a lodzi textiliparban nagy nyugtalanság észlelhető. A lodzi gyárak ugyanis a nyersanyag beszerzése körül rá vannak utalva idegen valuták beszerzésére, amelyeket a pénzühiány következtében váltók ellenében vásárolnak. A pillanatnyi rossz váltódíszkont mellett és minthogy ugyancsak ezidő szerint csökkentették a valuták kiszolgáltatását, a lodzi nagy textilipar kénytelen volt a munkaidőt heti három napra csökkenteni. Lodzban azt hiszik, hogy az egész ipar be fogja szűntetni üzemét, ha a Lengyel Bank nem fogja a hiteleket úgy folyósítani, mint azelőtt és ha nem fogja a váltókamatját csökkenteni.

— Angolországban a soffóri hivatást korhatárhoz kötik. Londonból jelentik: A közlekedésügyi minisztérium kidolgozott egy szabályrendeletet, mely a sofförök és motorbiciklisták korhatárát jelöli meg. Eddig motorbiciklit legalább 14 esztendő, autót pedig 17 éves sofför vezethetett. Ezt a korhatárt most felemelik. Ezzel szemben nem fognak ragaszkodni az óránkénti 20 mérföldes sebességhez, de felemelik a büntetéseket a vadul rohanó autózásért.

— Abd el Krim nem házasodik. Párisból jelentik: A lapok állítólag marokkói jelentések alapján közölték legutóbb hogy Abd el Krim a harci zaj közepette lakodalomra gondol és feleségül veszi a tuniszi bej leányát. A „Petit Journal” tuniszi levelezője jelenti lapjának, hogy ez a hír már csak azért sem lehet igaz, mert a tuniszi bej leánya még alig ötéves. Vannak ugyan a tuniszi bejnek rokonságában eladósorban lévő leányok, de Abd el Krim — nem házasodik.

— Meggyilkolták egy amerikai lap főszerkesztőjét. Newyorkból jelentik: A Havannában megjelenő „El Dio” című lap főszerkesztőjét, Alvardát egy néger és egy fehér ember abban a pillanatban lötte agyon, amikor belépett a szerkesztőségbe. A lap a legutóbbi időben hevesen támadta a kubai köztársasági elnököt. Azt hiszik, hogy a gyilkosság az elnök elleni támadásokkal van összefüggésben.

— Molnár Ferenc hárommillió lej végkielégítést fizet Fedák Sárának. Budapestről jelentik: Fedák Sári, aki tudvalevőleg válik Molnár Ferencről, bejelentette, hogy harmincezer dollár tartásdíjra tart igényt. Molnár Ferenc ennek az összegnek a felét, vagyis tizenötezer dollárt, ami körülbelül hárommillió lejt tesz ki, ajánlotta fel végkielégítésül a művésznőnek.

ódiomot vesznek a hivatalos körök magukra, amit egészen bizonyosan nem akarnak vállalni. Én a magam személyében elvi ellensége vagyok a halálbüntetésnek, de különösnek találná mindenki, ha éppen a dunántúli akasztások hősenek esetében szegődnének a hivatalos körök elsőzben a halálbüntetés elvi ellenségeinek hívei közé. Akarva nem akarva felmerülne az a gyanu, hogy a Kodelkagyilkosság elbírálásánál enyhítő körülménynek tekintik Léderer Gusztávnak előzőleg elkövetett dunántúli gyilkosságait és hogy ez a kegyelmi tény hallgatási díj azért, hogy a halálra ítélt csendőrfőhadnagy lovagiassan nem hivatkozott korábbi érdemeire és összekötéseire. Ennek még a látszatát is kerülni kell és nem értem, hogy miért kének most a cáfolattal? A kormányznak sürgősen demontáltatni kell ezt az álhírt, még pedig nem egyszerű félhivatalos tagadással, aminek a hosszú huzavona után kevesen adnának hitelt, hanem annak nyilvánosságra hozásával, hogy a kormányzó kabinetiroda visszautasította a kegyelmi kérvényt.

Léderer Gusztáv megkegyelmezésének hírével kapcsolatban felmerül az a kérdés is, hogy ha a gyilkos csendőrfőhadnagyot csakugyan nem végzik ki, mi fog történni a feleségével? Nem valószínű ugyanis, hogy amikor a férj, aki a gyilkosságot elkövette, kegyelmet kap, akkor a feleségét végrehajtsák a halálos ítéletet. Ebben az esetben éppen ezért valószínű, hogy Léderer Gusztávné ugyancsak kegyelmet fog kapni.

— Jelentkezni kell a sofföröknek. A rendőrség forgalmi főnökének rendelete szerint, mindazon sofförök, kik az 1921—922—923-as években vizsgáltak, szeptember hó 6-ikáig bezárólag jelentkezni kötelesek a rendőrség forgalmi irodájában, naponta 8—2-ig. A rendeletnek eleget nem tevők a legszigorubb büntetésben részesülnek.

— Súlyos kommunista zavargás Párisban. Párisból jelentik: A kommunisták ismét súlyos zavargást rendeztek Páris utcáin. A tüntető tömegek összeütözköztek a rendőrséggel. Egy rendőrt megöltek, sokan súlyosan megsebesültek.

— Hamis milliós bankjegyeket foglaltak le Magyarországon. Sátoraljaújhelyről jelentik: Sátoraljaújhelyen öt darab hamis egymilliós bankjegyet sikerült lefoglalni. A hamis bankjegyeket Friedländer Sámuel olaszlisztkai kereskedő próbálta egy pénzüintézetnél elhelyezni. Amikor észrevették a bankjegyek hamis voltát, összetépte azokat. Az a gyanu ellene, hogy összeköttetésben volt a hamis bankjegyek forgalombahozóival.

— Megalakult az ideiglenes labdarugószakosztály. Az Uj Kelet elsőzben adott hírt arról, hogy a lemondott futballszakosztály helyét a közgyűlés öszzebírásáig egy, az egyesületek delegátusaiból összeállított vezetőség fogja betölteni. A tegnap délutáni egyesületi értekezleten dr. Tatár Coriolán, a CR elnöke a szekciót a következőképpen állította össze: Elnök Manta (Victoria), tagok Lucian (U), Kulcsár (RMS), Sándor (KKASE), Pop (CFR) és Blamberg (Husos) titkár.

A kolozsvári zsidó nőegylet népünnepélye. E hó 30-án a kolozsvári zsidó nőegylet nagyszabásu kerti ünnepélyt rendez a református kollégium udvarán. A nőegylet kerti ünnepélye a nyári szezon legszenzációsabb eseménye lesz, mely az előzelekből itélve, máris nagysikerűnek ígérkezik. Az ünnepély mesedélutánál és tombolával lesz egybekötve.

— Emléktáblával jelölik meg Ady szobáját a hűvösvölgyi szanatóriumban. Budapestről jelentik: Ady Endre hívei augusztus 23-án emléktáblával jelölik meg a hűvösvölgyi szanatóriumnak azt a szobáját, ahol 1913 őszén és 1914 elején hosszabb ideig tartózkodott. Az ünnepségen Schöplín Aladár tartja az emlékebeszédet.

Szabászt,
 e's rangu erőt keres azonnali belépésre
Neumann M. cég,

Cluj, Piata Unirii 14.

(Cluj-Kolozsv tudósítójától.) A iparkamarai választás az érdeklődés honbeszámoltunk az egyes érdekcsoport a kolozsvári keretáson érvényre jut majd nem bizonyos sleges listán fognadelmi szakosztályvannak az egyes táren közeledés eg

A kamarai választás igen fontos kérdés ritás elvének gyak mint azt már köz érvényre akarják vény idevonatkozó többféleképpen magugyanis kimondja, amelyekre miniszter hogy a kereskedel főbb állami érdekelmi miniszter is, kifogja nevez illeto kamara tar manak a felét.

Hogy ez az in azzal mindenki tiszt mód van arra, hog lának elejét lehes Ennek az elvnek a olyan egyszerű. A kereskedelmi szakotagot választ, mé lembvételével, teh ségit, vagyis rom ilyen módon való volna, ha a reorga szakaszának 2. po kedéseket, amelye tehetik.

Akik
 A második pon a kereskedelmi és a) Az illeto k viselők és szenátor b) A kereskede akik ilyen minőség működtek,

c) az illeto ker d) a felsőbb ke akadémiaink és p az illeto kamarák delmi iskoláknak eg e) a Banca Nat marák kerületében f) a kerületben szövetkezetek, szöv gátusa.

A tanács megal tagok abba az osztá toznak. A harmadik tekben lévő mezőga saját kebelükből l delmi és iparkamara

Mint látjuk teh választott igazgató t telyes számmal ker olyanok, akik hivate nek ez az intézkedé heti a paritás elvét, ségek nem kerülnek hogy a hivatalból d érvényesüljön a pari rendkívül fontos ker tunk a kolozsvári ké kérdeztük, hogyan é főtítkár, a kamara az alábbiakban szöge

KÖZGAZDASÁG

A kereskedelmi és iparkamaráknál illuzóris a paritásos elv

Paritás a választásokon — de többség a valóságban

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 25. Az Uj Kelet tudósítójától.) A küszöbön álló kereskedelmi és iparkamarai választások egyre élesebben kerülnek az érdeklődés homlokterébe. Legutóbbi számunkban beszámoltunk azokról a törekvésekről, amelyekkel egyes érdekcsoportok a maguk szempontjait akarják a kolozsvári kereskedelmi és iparkamarai választáson érvényre juttatni. Míg az ipari szakosztálynál majdnem bizonyosra vehető, hogy a jelölések egységes listán fognak megtörténni, addig a kereskedelmi szakosztálynál még mindig eles ellentétek vannak az egyes érdekcsoportok között és ezen a téren közeledés egyáltalában nem történik.

Miért kell a paritás

A kamarai választásoknak egyébként még egy igen fontos kérdése szorul tisztázásra és ez a paritás elvének gyakorlati kivitele. A paritás elvét, mint azt már közöltük, a kolozsvári kamaránál is érvényre akarják juttatni, a kérdést azonban a törvény idevonatkozó hiányos rendelkezései miatt többféleképpen magyarázzák. A törvény 11. szakasza ugyanis kimondja, hogy azokban a kerületekben, amelyekre minisztertanácsi határozattal kimondatnak, hogy a kereskedelmi és ipari élet irányítása legfőbb állami érdek képviselő, az ipari és kereskedelmi miniszter bekvén a Szövetség véleményét is, kifogja nevezni a kamara tagjai közül az illető kamara tanácsába megválasztandók számának a felét.

Hogy ez az intézkedés a valóságban mit jelent, azzal mindenki tisztában van. Eppen ezért egyetlen mód van arra, hogy ennek a miniszteri joggyakorlásnak elejét lehessen venni és az — a paritás. Ennek az elvnek a gyakorlati kivitele azonban nem olyan egyszerű. A kolozsvári kamaránál az ipari és kereskedelmi szakosztály összesen negyven tanácsot választ, mégpedig a paritás elvének figyelembevételével, tehát husz kisebbségit és husz többségit, vagyis román nemzetiségűt. A kérdésnek ilyen módon való megoldása teljesen rendben is volna, ha a reorganizálásáról szóló törvény fenti szakaszának 2. pontja nem tartalmazna olyan intézkedéseket, amelyek a paritás elvét illuzórisá tehetik.

Akik hivatalból tagjai a kamarának

A második pont szerint ugyanis hivatalból tagjai a kereskedelmi és iparkamara tanácsának:

- az illető kerületekben megválasztott képviselők és szenátorok, ha a kamara tagjai,
- A kereskedelmi és iparkamarák volt elnökei, akik ilyen minőségben 1919. után legalább öt évig működtek,
- az illető kerületek tőzsedebizottságának tagjai,
- a felsőbb kereskedelmi és ipari tanulmányok akadémiáinak és politechnikai iskoláknak, valamint az illető kamarák kerületében lévő felső kereskedelmi iskoláknak egy-egy delegált tanára,
- a Banca Nationalának, vagy az illető kamarák kerületében lévő fiókjának igazgatói,
- a kerületben lévő termelő és fogyasztási szövetkezetek, szövetségének (federala) egy delegátusa.

A tanács megalakításakor a hivatalból kinevezett tagok abba az osztályba soroztatnak, amelyhez tartoznak. A harmadik pont szerint az illető kerületekben lévő mezőgazdasági és munkaügyi kamarák saját kebelükből 1-3 tagot küldenek a kereskedelmi és iparkamara tanácsába.

A paritás elve — paritás nélkül

Mint látjuk tehát, a negyven rendszeren megválasztott igazgató tanácsi tagon felül még tekintélyes számmal kerülnek a kamara vezetőségébe olyanok, akik hivatalból delegáltak. A törvénynek ez az intézkedése tehát teljesen illuzórisá teheti a paritás elvét, ha csak a választásnál a kisebbségek nem kerülnek olyan számban a tanácsba, hogy a hivatalból delegáltak figyelembe vételével érvényesüljön a paritás elve. Eppen ezért ebben a rendkívül fontos kérdésben felvilágosításért fordultunk a kolozsvári kamara vezetőségéhez, ahol megkérdeztük, hogyan értelmezik a paritást? Caciula főtitkár, a kamara álláspontját ebben a kérdésben az alábbiakban szögezte le:

— A törvénynek idevonatkozó intézkedését a paritás elvénél nem vehetjük figyelembe, részint azért, mert a hivatalból delegáltak csak addig tagjai a kamara igazgatótanácsának, amíg abban a hivatalban vannak, amelyben delegálásuk alkalmával működtek, másrészt pedig azért, mert a hivatalból delegáltak között épp úgy lehetnek kisebbségek, mint többségek.

A helyes megoldás

Le kell szögeznünk, hogy a kamara fenti álláspontjával szemben mi és velünk együtt a kisebbségi érdekeltek egészen más véleményen vagyunk. Tudjuk jól, hogy a hivatalból delegáltak között jelenleg a kolozsvári kamara területén egy kisebbségi sincsen. Már pedig a paritás elvének ilyen módon való értelmezése ellentétben áll a törvény intenciójával is. Ha tekintetbe vesszük, hogy az itteni kamaránál közel tizenöt tehető azoknak a száma, akik hivatalból lesznek tagjai a tanácsnak és hogy negyven választott tag közül csak husz kisebbségi, husz pedig többségi, már most megállapíthatjuk, hogy a kisebbségekre nézve a paritás egyenlő a nullával. Igazságos megoldást csak úgy képzelhető el, ha a hivatalból delegált tagok számának figyelembevételével hajtják végre a paritás elvét.

A kamara vezetőségének az a feltevése, hogy a hivatalból delegáltak között lehetnek kisebbségek is, a gyakorlati kivitelnél egyáltalában nem képezhet akadályt, mert hiszen mi sem könnyebb, mint annak megállapítása, hogy a hivatalból delegáltak között, hányan vannak kisebbségek és hányan többségek.

A kérdésre egyébként, amely egyik legfontosabb kritériuma a paritásnak és a választásoknak, még vissza fogunk térni.

¶ **Minta-fa és növénytermelő központokat létesítenek.** Bukarestből jelentik: Egy pénzeszoport minta-fa és növénytermelő központokat fog az országban felállítani. Ilyen mintaparkokat Erdélyben Brassóban, Segesváron, és Kolozsváron fognak felállítani.

¶ **Az UGIR vezérigazgatója Kolozsváron.** Mircea J. mérnök, a Romániai Gyáriparosok Szövetségének vezérigazgatója augusztus 28-án este Kolozsvárra érkezik és 29-én (szombaton) konferenciát tart az itteni gyáriparosokkal. Mircea vezérigazgató a tavasszal hasonló konferenciát tartott, amelynek igen jó eredményei mutatkoztak már eddig is. Az egyes gyárosok előadták panaszait, kívánságait és ezek közül többet (vám-, vasut-, szállítási-ügyek) az UGIR közbenjárására az illetékes hatóságok orvosolták is. Mircea látogatását a gyárosok éppen ezért most is nagy érdeklődéssel várják.

TŐZSDE

Augusztus 25-én

A lej: Zürichben 260 00, Párisban 10-80, Budapestben 3-54, Bécsben —

Kolozsvár. Élénk forgalom mellett a devizák árai az erősödő kereslet következtében újabb ár-emelkedést mutatnak fel. Az árfolyamok a következők:

Bécs 27 90—28 10, Prága 5 96—8 00, Budapest 350—355, Páris 9 50—9 60, Zürich 38 90—39 00, Newyork 199 00—200 00, London 977—980, Milánó 7 55—7 60.

Zürich. Zárít: Berlin 122 90, Amsterdam 208 10, Newyork 516 37, London 2503 00, Páris 2445 00, Milánó 1955 00, Prága 1580 00, Budapest 72 55, Belgrád 922 50, Bukarest 260 00—260 00, Varsó 85 00, Bécs 72 55.

Bukarest. Devizák: Páris 9 55, Berlin —, London 985, Newyork 200 00, Milánó 7 60, Zürich 39 20, Bécs 25 00, Prága 5 95, Budapest —

Bukarest. Valuták: Napoleon 950, német márka 46 75, leva 1 43, török lira 113, font sterling 970, francia frank 9 55, svájci frank 38 50, olasz lira 7 40, drachma 3 15, dinár 350, dollár 199 00, lengyel forint 33 00, osztrák shilling 28 25, magyar korona 27 75, cseh korona 5 96, belga frank —, holland forint —.

SZABÓ JENŐ
női
divatkülmegességek
nagy áruház

**nyári divatújtonságokat
olcsó árakban elérhető!**

Előrehaladott idény miatt
az összes raktáron levő

Cluj
Cal. Regele Ferdinand 5
Telefon 4-79.

